

УДК 332.1

Іщук Світлана,
доктор економічних наук, професор,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України»,
завідувач відділу проблем реального сектора економіки регіонів,
м. Львів; ORCID ID: [0000-0002-3698-9039](https://orcid.org/0000-0002-3698-9039)
e-mail: iso.ird@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33>

ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У статті проаналізовано трансформацію структури валового внутрішнього продукту України (за видами економічної діяльності), що відбулись під впливом повномасштабної збройної агресії з боку російської федерації. Діагностовано зміни в показниках діяльності будівельного (у сфері житлового і нежитлового будівництва) і транспортного секторів національної економіки у регіональному розрізі. Проведено детальну оцінку динаміки обсягу реалізованої продукції виробництв української переробної промисловості, зокрема, металургійної. Встановлено вектори і розраховано величину змін у динаміці зовнішньоекономічних операцій України, які спричинили зниження коефіцієнта покриття товарним експортом імпорту. Визначено експортну спеціалізацію регіонів України за основними товарними групами. Окреслено ключові тенденції у формуванні та розвитку вітчизняного експортного потенціалу.

Ключові слова: економіка, будівництво, промисловість, продукція, виробництво, експорт, імпорт, регіони.

Ishchuk Svitlana,
Dr. Sc. (Econ.), Professor, SI «Institute of Regional Research
n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»,
Head of the Department of problems of real sector of regions economy;
Lviv

THE ECONOMY OF UKRAINE'S REGIONS IN THE CONDITIONS OF FULL-SCALE WAR: THE LATEST TRENDS

Over the last decade, Ukraine has been in an extremely difficult geopolitical and socio-economic situation. The problems began in 2014 after the occupation of 7% of the territory by the Russian Federation, where 13% of Ukrainian population lived and 13.7% of the GDP was formed (in 2013). Russia's armed aggression against Ukraine, which began on the 24th of February, 2022, caused large-scale destruction of production capital and infrastructure, brought significant human victims and social losses. The war led to a reduction in jobs and incomes, a decrease in purchasing power and the amount of accumulated assets. The purpose of the article is to determine the latest development trends in the economy of Ukraine's regions, caused by the influence of full-scale Russian armed aggression. In this context, the transformation of Ukraine's GDP structure (by types of economic activity) that took place during 2022 was analyzed. Changes in the performance indicators of the construction (in the field of residential and non-residential construction) and transport sectors of the national economy in the regional section are diagnosed. A detailed dynamics assessment of the sold products' volume in the Ukrainian processing industry, in particular, the metallurgical industry, was carried out. The vectors were established and the amount of changes in the dynamics of Ukraine's foreign economic operations, which caused a decrease in the ratio of commodity exports to imports, was calculated. The export specialization of Ukraine's regions by main product groups was determined. It was established that the key trends in the formation and development of Ukrainian export potential, except of the geographical reorientation of the export of goods in the European direction (the share of EU countries in the structure of domestic exports increased by 1.6 times during 2022 – up to 63% against 39.4% in 2021), are mainly negative and, at the same time, interdependent, namely: a decrease in the share of high-tech products in the structure of commodity exports with a deepening of the latter's raw material orientation; displacement of domestic producers from traditional market segments as a result of their loss of competitive advantages; little possibility of occupying new market segments with products of low-tech industry segments; dependence on cyclical fluctuations and external factors of not only economic, but also geopolitical origin; excessive energy and resource consuming intensity of domestic production and its dependence on high-tech imports.

Prospects for further research in this scientific direction are envisioned in the methodological and analytical substantiation of strategic development priorities in the economy of Ukraine's regions in the conditions of increasing global challenges and threats.

Keywords: economy, construction, industry, products, production, export, import, regions.

Постановка проблеми та її значення. Упродовж останнього десятиліття Україна перебуває у надскладній геополітичній та соціально-економічній ситуації. Проблеми почалися у 2014 році після окупації російською федерацією 7% території, на якій проживало 13% населення України (2 млн. осіб у Криму і близько 4 млн. осіб на окупованих територіях Донецької і Луганської областей) та формувалось 13,7% ВВП (у 2013 році) [1]. Втрати України від окупації цих територій (за умови їх втрати назавжди) оцінено у 98,8 млрд. дол. США, що склало 88,1% ВВП України у 2017 році [2]. Збройна агресія росії проти України, яка почалася 24 лютого 2022 року, викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, принесла значні людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів. Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють економічні втрати від війни в Україні за перший рік війни в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів [3]. У загальній сумі потреб на відновлення на транспортну сферу припадає 22%, на житловий сектор – 17%, на енергетику – 11%, на сферу соціального захисту і життєдіяльності – 10%, на сільське господарство – 7%. Масштабність національної економіки та, водночас, її глибока неоднорідність у регіональному розрізі, яка поглиблюється під впливом повномасштабної військової агресії з боку росії, обумовлюють актуальність наукових пошуків у даному тематичному напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-аналітичному виданні «Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості» [4], підготовленому науковцями ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», широко висвітлено питання ідентифікації та оцінювання викликів і загроз соціально-економічному розвитку регіонів України, які виникли внаслідок військової агресії з боку російської федерації. Зокрема, визначено загрози втрати експортного потенціалу та поглиблення імпортозалежності національної економіки. У цьому контексті наголошено, що у перспективі необхідним є налагодження виробництва продукції з високою доданою вартістю, що, своєю чергою, дозволить змінити товарну структуру українського експорту у напрямку збільшення у ній частки готової продукції переробних виробництв і машинобудування. Науковцями Інституту економіки і прогнозування НАН України у науковій доповіді «Виклики майбутнього для промислового розвитку України» [5] визначено детермінанти соціально-економічного зростання національної економіки в умовах глобальної нестабільності і запропоновано рекомендації та інструменти промислової політики з метою адекватного реагування на виклики сучасності. У [6] зазначено, що на сьогодні в більшості регіонів України застаріла промислова структура підвищила рівень загроз безпеці для національної економіки у війні нового покоління: гібридній, неконтактній, далекобійній, спрямованій на свідоме знищення промислових та інфраструктурних об'єктів. Післявоєнна відбудова вітчизняної промисловості, на думку вчених, має базуватися на територіально-галузевої диверсифікації, інноваційному розвитку військово-промислового комплексу та його науковому обґрунтуванні, формуванні нової системи матеріально-технічного забезпечення міжнародної торгівлі.

Мета і завдання статті. Метою статті є визначення новітніх тенденцій розвитку економіки в регіонах України, зумовлених впливом повномасштабної російської збройної агресії. Для досягнення поставленої мети було вирішено низку завдань: проаналізовано трансформацію структури валового внутрішнього продукту України у розрізі видів економічної діяльності; діагностовано зміни у показниках діяльності будівельного і транспортного секторів національної економіки у регіональному розрізі; проведено оцінку динаміки обсягу реалізованої продукції виробництв української переробної промисловості; визначено експортну спеціалізацію регіонів України за основними товарними групами; окреслено ключові тенденції у формуванні та розвитку вітчизняного експортного потенціалу.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Повномасштабна російська збройна агресія спричинила скорочення економіки України за підсумками

2022 року на 29,1% (табл. 1). Найбільшого падіння ВДВ зазнала сфера будівництва (-67,6%). Це стало наслідком зниження ділової активності через суттєве скорочення інвестицій в умовах високої невизначеності, різкого зменшення доходів населення, нестачі вільних коштів у компаній, обмеженості бюджетних ресурсів, а також масштабних руйнувань будівельних об'єктів і споруд.

Таблиця 1

**Динаміка і структура валового внутрішнього продукту України
(у фактичних цінах, за виробничим методом)**

Вид економічної діяльності	Приріст т ВВП, %	Структура ВВП, %		Зміна структур и, в.п.
		2021	2022	
Валовий внутрішній продукт	-29.1	100.0	100.0	х
Сільське, лісове та рибне господарство	-28.4	10.9	8.2	-2.7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-32.2	6.4	5.7	-0.7
Переробна промисловість	-43.1	10.3	7.6	-2.7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-32.5	3.3	4.5	1.1
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-26.6	0.4	0.3	0.0
Будівництво	-67.6	2.8	1.2	-1.5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-30.9	13.6	12.4	-1.3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-44.3	5.4	3.9	-1.5
Тимчасове розміщування й організація харчування	-40.3	0.9	0.7	-0.2
Інформація та телекомунікації	-15.4	4.7	4.6	-0.1
Фінансова та страхова діяльність	-15.8	3.0	2.9	-0.1
Операції з нерухомим майном	-34.5	5.8	4.9	-0.9
Професійна, наукова та технічна діяльність	-46.2	2.9	1.9	-1.0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-47.8	1.2	0.8	-0.5
Державне управління; обов'язкове соціальне страхування	35.4	6.2	21.1	15.0
Освіта	-11.4	4.3	4.2	-0.2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-17.5	2.5	2.4	0.0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-33.1	0.6	0.4	-0.1
Надання інших видів послуг	-31.5	0.9	0.7	-0.2
Податки на продукти	-36.4	14.3	12.2	-2.1
Субсидії на продукти	-24.4	-0.3	-0.5	-0.2

Джерело: авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [7]

За оцінками Світового банку [3], найбільших руйнувань зазнали сектори житлового будівництва – 38% від загального збитку української економіки. У 2022 році загальна площа житлових і нежитлових будівель на початку будівництва в Україні зменшилась на 51,4% (-9749506 м²), а прийнятих в експлуатацію – на 41,4% (-6779370 м²). Обсяги нового будівництва найбільше скоротились у регіонах бойових дій та сусідніх із ними регіонах. Зокрема, у Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Сумській, Харківській, Херсонській області та у м. Київ зменшення загальних площ будівель на початку будівництва суттєво перевищило середнє значення показника в Україні (-51,4%) і склало від -75,4% до -96% (табл. 2). Найбільше скорочення площ будівель, прийнятих в експлуатацію, також відбулось у регіонах бойових дій і наближених до них: у Дніпропетровській (-62,7%), Донецькій (-90,1%), Запорізькій (-78,4%), Сумській (-59,4) і Харківській (-92,0%) областях. Водночас у двох областях (Волинській і Івано-Франківській) збільшилась

загальна площа будівель на початку будівництва, а в Полтавській області – будівель, прийнятих в експлуатацію (+11,4%).

Падіння ВДВ у транспортній сфері склало 44,3%. Водночас, за оцінками Світового банку, збитки цього сектору економіки становлять 35,7 млрд. дол. США. У Донецькій, Луганській, Запорізькій, Херсонській і Харківській областях пошкоджено 88 залізничних станцій, понад 400 залізничних мостів, 28 мостів у мережі доріг державного значення, 76 мостів на дорогах обласного і селищного значення, а також понад 250 мостів і інших споруд вулично-дорожньої мережі комунальної власності. Сумарно на Донецьку, Луганську, Херсонську і Запорізьку області припадає понад 70% збитків, понесених у транспортній сфері. Значне скорочення діяльності транспорту і, як наслідок, - порушення логістичних потоків стало однією з причин (поряд із різким зниженням кількості споживачів та їх купівельної спроможності) звуження ділової активності у сфері торгівлі, додана вартість якої зменшилась на 30,9%.

Таблиця 2

Зміна загальних площ будівель на початку будівництва і прийнятих в експлуатацію

Регіон	Загальна площа будівель на початок будівництва, м ²		Приріст, %	Загальна площа будівель, прийнятих в експлуатацію, м ²		Приріст, %
	2021	2022		2021	2022	
Україна	18956564	9207058	-51,4	16382664	9603294	-41,4
Вінницька	421671	268630	-36,3	598700	484039	-19,2
Волинська	313319	499267	59,3	505074	329940	-34,7
Дніпропетровська	975299	219044	-77,5	675701	251916	-62,7
Донецька	194879	к/с	к/с	106370	10523	-90,1
Житомирська	207390	102306	-50,7	280965	144879	-48,4
Закарпатська	366579	233560	-36,3	567572	396548	-30,1
Запорізька	311539	76751	-75,4	152249	32912	-78,4
Івано-Франківська	362954	367167	1,2	614214	567971	-7,5
Київська	3544362	2562805	-27,7	2642368	1873935	-29,1
Кіровоградська	92747	44661	-51,8	112797	84756	-24,9
Луганська	11752	к/с	к/с	17439	х	х
Львівська	2349939	1457127	-38,0	1716612	1085509	-36,8
Миколаївська	159313	6391	-96,0	190747	х	х
Одеська	1850472	380347	-79,4	1315544	804349	-38,9
Полтавська	330094	171378	-48,1	338429	376841	11,4
Рівненська	325110	249670	-23,2	374383	368960	-1,4
Сумська	246665	79586	-67,7	184000	74650	-59,4
Тернопільська	593056	336680	-43,2	623061	233451	-62,5
Харківська	889487	231180	-74,0	829528	66174	-92,0
Херсонська	208463	66758	-68,0	209299	х	х
Хмельницька	806008	445236	-44,8	527193	370565	-29,7
Черкаська	321771	177258	-44,9	282974	155821	-44,9
Чернівецька	337911	123231	-63,5	462084	257602	-44,3
Чернігівська	264667	126497	-52,2	194727	184815	-5,1
м. Київ	3471117	976229	-71,9	2860634	1389098	-51,4

Джерело: авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [7]

У 2021 році у регіональній структурі (без м. Київ) ВДВ цього сектора економіки частка найбільш постраждалих внаслідок бойових дій областей (Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Луганської, Харківської і Херсонської) сумарно становила 32,9%.

У переробній промисловості за підсумками 2022 року падіння ВДВ склало 43,1%. Як наслідок, частка цього ключового сектора економіки у ВВП України скоротилась на 2,7 в.п. (до 7,5%). Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості зменшився на 31,5%, а, зокрема, продукції металургійних виробництв – на 57,9% (табл. 3). Це стало прямим наслідком величезних втрат виробничих потужностей вітчизняної металургії. Так, на повністю зруйновані ПрАТ

«Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» і ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» у 2021 році сумарно припадало 19,95% реалізованої металургійної продукції в Україні. Загалом майже 87% продукції металургійних виробництв виготовлялось у Дніпропетровській (35,85%), Донецькій (32,24%) і Запорізькій (18,61%) областях. Відповідно у названих регіонах металургія була основним сегментом промисловості: у 2021 році частка металургійної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції у Донецькій області становила 53,20%, у Запорізькій – 39,50%, а у Дніпропетровській – 34,20%. Металургійна промисловість України завжди була зорієнтованою на експорт, і війна майже не змінила цієї ситуації. Так, якщо у 2021 році металургійні підприємства експортували ~70% від загального обсягу реалізованої продукції, то у 2022-му значення цього показника становило 66,5%.

У 2022 році приросту обсягу реалізованої продукції досягли лише легка промисловість (+8,5%) і окремі машинобудівні виробництва, зокрема, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (+9,2%). Позитивна динаміка цих показників спричинена швидкою переорієнтацією названих секторів промисловості на задоволення військових потреб і виконання відповідних державних замовлень. Порівняно незначне скорочення обсягів виробництва продемонстрували харчова, деревообробна і фармацевтична промисловість, що пояснюється стабільним внутрішнім попитом на їх продукцію та експортною орієнтацією останньої.

Таблиця 3

Показники динаміки і структури реалізованої промислової продукції України, %

Вид промислової діяльності	Темп приросту, %	Частка у промисловості, %	
		2021	2022
Переробна промисловість	-31,5	61,3	53,6
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	-11,9	18,9	21,3
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	8,5	0,8	1,1
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	-11,8	3,3	3,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	-45,3	2,9	2,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-43,0	2,9	2,1
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	-15,3	1,4	1,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів	-18,6	1,9	2,0
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	-49,6	3,8	2,4
Металургійне виробництво	-57,9	16,0	8,6
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-24,0	1,8	1,8
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-35,2	0,4	0,3
Виробництво електричного устаткування	-31,7	1,1	1,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	-47,1	2,0	1,3
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	9,2	0,9	1,3
Виробництво інших транспортних засобів	-10,4	1,3	1,4
Виробництво меблів	-22,1	0,8	0,8
Виробництво іншої продукції	-9,6	0,2	0,2
Ремонт і монтаж машин і устаткування	-36,6	0,9	0,7

Джерело: авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [7]

Національна економіка традиційно є експортно орієнтованою. Однак, за підсумками 2022 року частка експорту товарів і послуг у ВВП України (у фактичних цінах) скоротилась до 35,5% (проти 40,7% у 2021-му). Частка товарного експорту в загальному обсязі вітчизняного експорту стабільно становить ~83%. У 2022 році відбулось зменшення обсягів товарного експорту з України на 35,2%, зокрема, внаслідок кардинального порушення логістики, передусім морської, через блокаду морських портів з боку росії. У 2021 році на морські перевезення припадало 62% від загальної вартості товарів (у

доларовому еквіваленті), що експортувалися з України, тоді як на автомобільні – 23%, а на залізничні – 12%.

Серед регіонів найбільших втрат експортного потенціалу зазнала економіка Донецької (-96%), Луганської (-94,8%) і Херсонської (-86,2%) областей (рис. 1а). Активні бойові дії призвели до зменшення частки Донецької області у регіональній структурі експорту до 0,6% (проти 10,3% у 2021 році). Водночас усі області західного регіону, окрім Івано-Франківської, продемонстрували нарощення експортної активності, але найбільшого приросту товарного експорту упродовж 2022 року досягли Черкаська і Одеська області. Так, експорт олії (товарна група III) з Черкаської області зріс у понад 8 разів, а експорт насіння соняшника (товарна група II.12) з портів Одеської області – у понад 24 рази.

До повномасштабної війни економіка Донецької, Запорізької і Миколаївської областей, порівняно з іншими регіонами, була найбільш експортно орієнтованою – частка експорту у їх ВРП перебувала на рівні 60÷70%. Відповідно обсяги втрат експортного потенціалу цих областей тісно корелюють із обсягами втрат, яких зазнає їх економіка.

Упродовж 2022 року товарний імпорт в Україну скоротився на 24,1%. Приріст цього показника продемонстрували лише п'ять регіонів (рис. 1б). 39,8% імпорту припало на м. Київ (проти 42,6% у 2021 році), а ще 23,3% – на три області: Дніпропетровську, Київську і Львівську. Частка останньої у регіональній структурі товарного імпорту (9,7%) стала найвищою після м. Києва. Водночас за часткою у регіональній структурі товарного експорту (6,9%) Львівська область у 2022 році зайняла третє місце після м. Києва (23,7%) і Дніпропетровської області (14,2%).

Рис. 1а. Приріст товарного експорту у 2022 році, %

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [7]

Зміни у динаміці зовнішньоекономічних операцій України спричинили зниження коефіцієнта покриття товарним експортом імпорту до 80% (проти 93,5% у 2021 році). Проте, сальдо зовнішньої торгівлі товарами було негативним лише у м. Києві і у 7-ми областях (рис. 2).

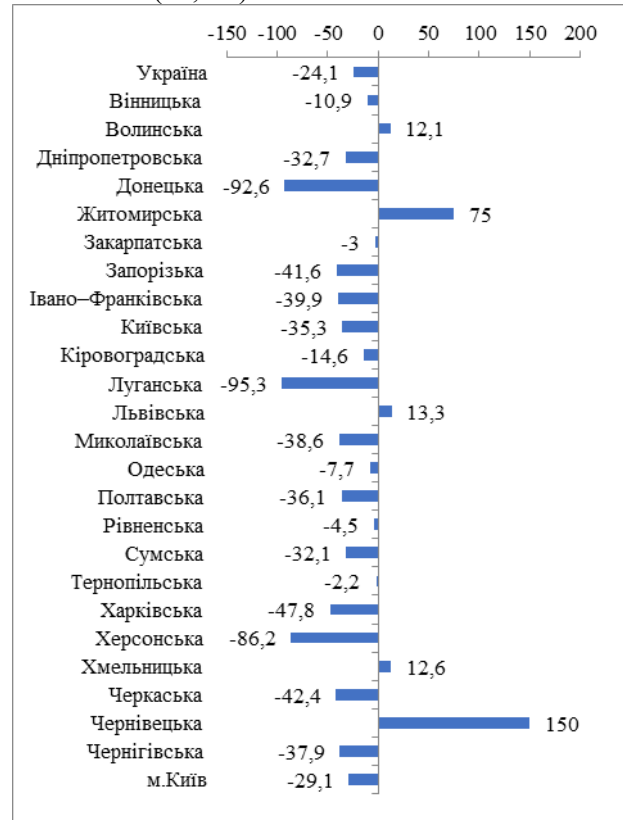

Рис. 1б. Приріст товарного імпорту у 2022 році, %

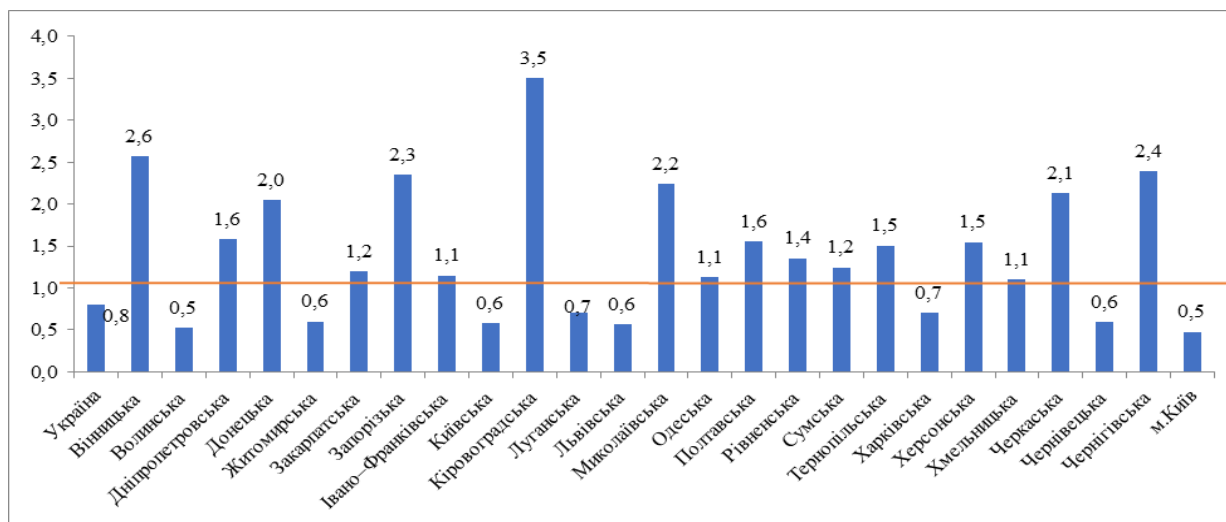

Рис. 2. Коефіцієнт покриття експортом імпорту у 2022 році

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [7]

У вітчизняному товарному експорті загалом домінує продукція промислового виробництва, однак, інтеграція України до глобального ринку завжди мала чітко виражений ресурсний характер. Як наслідок, товарна структура експорту демонструє стійку тенденцію до погіршення, що проявляється у зменшенні у ній часток високотехнологічної продукції машинобудування і хімічної промисловості, а натомість – зростанні питомої ваги продукції АПК із низькою доданою вартістю. За підсумками 2022 року у товарній структурі вітчизняного експорту відбулись відчутні негативні зміни, спричинені військовими діями на значній території України. Найбільшого скорочення (-9,89 в.п.) зазнала частка продукції металургійної промисловості (товарна група XV), обсяги експорту якої впали на 62,5% (рис. 3). Також суттєво зменшились обсяги експорту продукції хімічної промисловості (-54,3%) і мінеральних продуктів (-48,6%). Водночас обсяги експорту продуктів рослинного походження скоротились лише на 13,3%, а жирів та олій – на 15,5%. Наслідком описаної динаміки стало збільшення у товарній структурі експорту часток II і III товарних груп, відповідно, на 7,7 в.п. і 3,14 в.п.

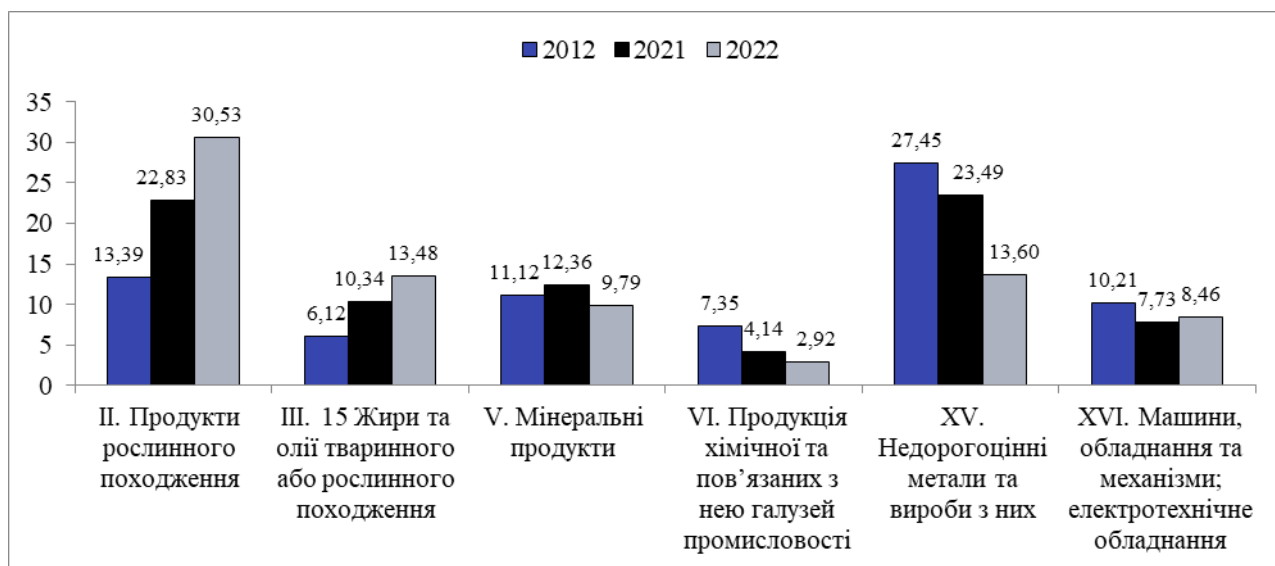

Рис. 3. Структура товарного експорту України (за основними товарними групами), %

Джерело: авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [7].

Експортна спеціалізація регіонів України упродовж 2022 року зазнала певних (але не суттєвих) трансформацій. Так, кількість областей, у структурі товарного експорту яких частка продуктів рослинного походження (товарна група II) перевищила 10%, за аналізований рік збільшилась з 14-ти до 17-ти (табл. 4). Зокрема, зернові культури (товарна група II.10) домінували в експорті Вінницької (22,3%), Луганської (57,3%), Миколаївської (47,9%), Одеської (34,0%), Сумської (31,0%), Харківської (22,2%), Хмельницької (33,7%), Черкаської (34,9%) і Чернігівської (49,6%) областей. Водночас м'ясо та їстівні субпродукти (товарна група I.02) були провідною експортною позицією лише у Київській області з часткою 26,2%, а жири та олії тваринного або рослинного походження (товарна група III.15) – у Кіровоградській (40,1%).

Таблиця 4

Експортна спеціалізація регіонів України

Товарна група*	2021	2022
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	Київська	Київська
II. Продукти рослинного походження	Вінницька, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська
III.15. Жири та олії тваринного або рослинного походження	Вінницька, Київська, Кіровоградська, Одеська, Черкаська	Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська, Черкаська
IV. Готові харчові продукти	Кіровоградська, Херсонська	Херсонська
V. Мінеральні продукти	Дніпропетровська, Полтавська	Донецька, Дніпропетровська, Львівська, Полтавська
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	Івано-Франківська, Миколаївська	Рівненська
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	Івано-Франківська	Івано-Франківська
IX. Деревина і вироби з деревини	Вінницька, Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Рівненська, Чернівецька	Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Чернівецька
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	Луганська	-
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Херсонська	Дніпропетровська, Запорізька
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Львівська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Чернівецька	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Сумська, Тернопільська, Чернівецька
XX. Різні промислові товари	Волинська, Львівська, Чернівецька	Львівська

*У таблиці представлено товарні групи, частка яких у структурі експорту регіонів перевищувала 10%

У 2022 році у структурі товарного експорту Донецької області 55,9% припало на палива мінеральні, нафту і продукти її перегонки (товарна група V.27), тоді як у 2021-му у цій структурі 84,0% займали чорні метали (товарна група XV.72). Останні залишились домінантними експортними позиціями Дніпропетровської (34,7%) і Запорізької (73,7%) областей. Деревина і вироби з деревини

(товарна група IX.44) переважали в експорті Волинської (25,6%), Житомирської (21,3%), Івано-Франківської (18,6%), Рівненської (27,4%) і Чернівецької (20,3%) областей. Про загалом низький технологічний рівень українського експорту свідчить той факт, що продукція хімічної промисловості (товарні групи VI і VII) не домінує в товарній структурі жодного регіону, а продукція машинобудування, зокрема, електричні машини (товарна група XVI.85), яка була ключовою в експорті Закарпатської (46,6%) і Львівської (17,0%) областей, виготовляється з давальницької сировини.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, можна констатувати, що ключові тенденції у формуванні та розвитку експортного потенціалу України, окрім географічної переорієнтації експорту товарів у європейському напрямі (частка країн ЄС у структурі вітчизняного експорту упродовж 2022 року зросла в 1,6 разу – до 63% проти 39,4% у 2021-му), є переважно негативними і, водночас, взаємозалежними, а саме:

- зменшення частки високотехнологічної продукції у структурі товарного експорту при поглибленні сировинної орієнтації останнього;
- витіснення вітчизняних товаровиробників із традиційних сегментів ринку унаслідок втрати ними конкурентних переваг;
- незначна ймовірність зайняти нові ринкові сегменти із продукцією низькотехнологічних сегментів промисловості;
- залежність від циклічних коливань та зовнішніх чинників, що мають не лише економічне, а й геополітичне походження;
- надмірна енерго- і ресурсоемісність внутрішнього виробництва та його залежність від високотехнологічного імпорту.

Перспективи подальших досліджень у цьому науковому напрямку вбачаються в методологічному і аналітичному обґрунтуванні стратегічних пріоритетів розвитку економіки регіонів України в умовах посилення глобальних викликів і загроз.

Джерела та література

1. Тільки факти. Сьогоднішня Україна без Криму й Донбасу. Факти ICTV. 13 квітня 2017. – Режим доступу: <https://fakty.ictv.ua/ua/ukraine/20170413-tilky-fakty-shho-ukrayina-vtratyla-vnaslidok-okupatsiyi-krymu-i-donbasu>
2. Kremlin Aggression in Ukraine: the Price Tag: Report / A. Aslund // Atlantic Council's Eurasia Center. – 2018. – Retrieved from : http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Cost_of_Kremlin_Aggression_web.pdf
3. Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment, February 2022 – February 2023. *World Bank Group*. Retrieved from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>
4. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості: науково-аналітичне видання / наук. ред. І. З. Сторонянська; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2022. 70 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>
5. Виклики майбутнього для промислового розвитку України : наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Дейнеко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2022. 184 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/Vyklyky-majbutnjogo-dlja-promyslovogo-rozvytky.pdf>
6. Дейнеко Л. В., Кушніренко О. М., Ципліцька О. О., Гахович Н. Г. Наслідки повномасштабної воєнної агресії РФ для української промисловості. *Економіка України*. 2022. № 5(726). С. 3-25.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України, 2023. Статистична інформація. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Eurasia Center (2017, April, 13). Tilky fakty. Sohodnishnia Ukraina bez Krymu y Donbasu [Only facts. Today's Ukraine without Crimea and Donbass]. *Fakty ICTV – Facts ICTV*. Retrieved from <https://fakty.ictv.ua/ua/ukraine/20170413-tilky-fakty-shho-ukrayina-vtratyla-vnaslidok-okupatsiyi-krymu-i-donbasu>. [in Ukrainian].
2. Aslund, A. (2018). Kremlin Aggression in Ukraine: the Price Tag. (Report). Atlantic Council's Eurasia Center. Retrieved from http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Cost_of_Kremlin_Aggression_web.pdf.
3. Ekonomika rehioniv Ukrayiny v umovakh viyny: ryzyky ta napryamky zabezpechennya stiykosti: naukovy-analitychne vydannya [The economy of the regions of Ukraine in the conditions of war: risks and directions of ensuring stability: scientific and analytical edition] / nauk. red. I. Z. Storonyans'ka; DU «Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrayiny». L'viv, 2022. 70 s. (Seriya «Problemy rehional'noho rozvytku»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf> [in Ukrainian].
4. Ishchuk, S. O., Lyakhovs'ka, O. V. (2020). Rozvytok ahropererobnykh vyrobnytstv u rehionakh Ukrayiny: syrovynni aspekty: naukove vydannya [Development of agro-processing industries in the regions of Ukraine: raw material aspects: scientific edition] / DU «Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrayiny»; [nauk. red.: S. O. Ishchuk]. L'viv, 2020. 51 s. (Seriya «Rehiony: monitorynh, prohnozy, modeli») [in Ukrainian].
5. Vykylyky maybutn'oho dlya promyslovoho rozvytku Ukrayiny : naukova dopovid' [Future challenges for the industrial development of Ukraine: scientific report] / za red. d-ra ekon. nauk L.V. Deyneko; NAN Ukrayiny, DU «In-t ekon. ta prohnoz. NAN Ukrayiny». K., 2022. 184 s. Retrieved from <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/Vykylyky-majbutnjogo-dlja-promyslovogo-rozvytky.pdf> [in Ukrainian].
6. Deyneko, L. V., Kushnirenko, O. M., Tsyplits'ka, O. O., Hakhovych, N. H. (2022). Naslidky povnomasshtabnoyi voyennoyi ahresiyi RF dlya ukrayins'koyi promyslovosti [Consequences of full-scale military aggression of the Russian Federation for Ukrainian industry.]. *Ekonomika Ukrayiny – Ukraine economy*, 5(726), 3-25 [in Ukrainian].
7. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Official site of the State Statistics Service of Ukraine*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.09.2023 р.